

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.06.2016, sp. zn. 25 Cdo 4066/2015, ECLI:CZ:NS:2016:25.CDO.4066.2015.1

Číslo: 109/2017

Právní věta: Stát podle § 140 odst. 2 o. s. ř. hradí ustanovenému advokátovi hotové výdaje a odměnu za vykonané úkony právní služby zásadně po celou dobu, po niž byl ustanoven zástupcem účastníka. Nelze přiznat zpětnou účinnost rozhodnutí o zrušení usnesení o ustanovení zástupce (§ 30 o. s. ř.), a to ani v případě, že zastoupenému účastníkovi bylo zpětně odejmuto přiznané osvobození od soudních poplatků (§ 138 o.s.ř.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.06.2016

Spisová značka: 25 Cdo 4066/2015

Číslo rozhodnutí: 109

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Odměna advokáta, Poplatky soudní, Ustanovení zástupce

Předpisy: § 138 o. s. ř.
§ 140 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání ustanoveného zástupce zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 23 Co 497/2014, a věc vrátil tomuto krajskému soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 15. 9. 2005, č. j. 9 C 129/2001-332, byl žalobcům jako zástupce k ochraně jejich zájmů ustanoven podle § 30 o. s. ř. advokát JUDr. H. V období od 8. 10. 2005 do 30. 6. 2010 zastupoval oba žalobce, od 1. 7. 2010 již pouze L. H., neboť řízení bylo ve vztahu k žalobkyni zastaveno. Usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 15. 3. 2012, č. j. 9 C 10/2008-764, ve znění usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2012, č. j. 23 Co 286/2012-791, bylo zpětně od 1. 10. 2005 žalobci odejmuto osvobození od soudních poplatků a bylo zrušeno usnesení, jímž mu byl v řízení k ochraně jeho zájmů ustanoven zástupce.

2. Okresní soud v Kladně usnesením ze dne 9. 10. 2014, č. j. 9 C 10/2008-870, přiznal ustanovenému zástupci žalobce, advokátu JUDr. J. H. odměnu a náhradu hotových výdajů za zastupování v řízení v celkové výši 121 726 Kč s tím, že uvedená částka bude zástupci proplacena z rozpočtových

prostředků soudu do třiceti dní od právní moci usnesení. Vázán právním názorem odvolacího soudu v předchozím zrušujícím usnesení soud přiznal JUDr. H. odměnu pouze za zastupování žalobkyně J. P. za období od 1. 10. 2005 do 2. 6. 2010 (zpětvzetí žaloby) a při stanovení tarifní hodnoty vycházel z částky 154 477 Kč, odpovídající hodnotě věcí, které žalobkyně požadovala vydat.

3. K odvolání JUDr. H. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 31. 3. 2015, č. j. 23 Co 497/2014-880, usnesení soudu prvního stupně potvrdil, neboť za období od 1. 10. 2005 do 8. 8. 2012, kdy nabylo právní moci usnesení o zpětném odejmutí osvobození od soudních poplatků přiznaného žalobci a o zrušení usnesení o ustanovení zástupce žalobci, soud prvního stupně správně nepřiznal JUDr. H. odměnu za zastupování žalobce, náhradu hotových výdajů a daň z přidané hodnoty.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Praze podal ustanovený zástupce dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud nebyla řešena, a to zda v případě zpětného odejmutí osvobození od soudních poplatků zaniká se zpětným účinkem i právo ustanoveného zástupce žádat stát v souladu s § 140 odst. 2 o. s. ř. o úhradu odměny za zastupování a hotových výdajů s tím spojených. Namítá, že z žádného ustanovení nevyplývá, že v případě zpětného odejmutí osvobození od soudních poplatků účastníkovi se zpětně ruší i ustanovení mu zástupce. Dovojuje, že zrušením rozhodnutí o ustanovení zástupce končí zastoupení účastníka ke dni právní moci takového rozhodnutí, tedy v daném případě dne 31. 7. 2012, takže ustanovený zástupce z řad advokátů má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů za vykonanou právní službu i v případě, že zastupovanému účastníkovi bylo zpětně odejmuto osvobození od soudních poplatků. Navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou, shledal, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva dovolacím soudem dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

6. V dané věci byl oběma žalobcům k ochraně jejich zájmů ustanoven zástupcem advokát JUDr. J. H., který žalobce v řízení zastupoval do doby, než rozhodnutím soudu bylo jeho ustanovení zástupcem zrušeno.

7. Zástupci ustanovenému podle § 30 odst. 1 o. s. ř., který je advokátem, platí stát jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování (§ 140 odst. 2 věta první o. s. ř.). Je - li účastník osvobozen od soudních poplatků, vztahuje se osvobození též na jeho hotové výdaje a na odměnu za zastupování (§ 138 odst. 3 o. s. ř.). Zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování je pak povinen ten, komu byla uložena povinnost k náhradě nákladů řízení zastoupenému účastníkovi (§ 149 odst. 2 o. s. ř.).

8. Jestliže byl účastník podle § 138 odst. 1 o. s. ř. osvobozen od soudních poplatků a soud dodatečně zjistí, že jeho poměry již osvobození neodůvodňují, popřípadě již dříve neodůvodňovaly, rozhodne usnesením o odejmutí osvobození od soudních poplatků podle § 138 odst. 2 o. s. ř., a to i se zpětnou účinností, a byl-li účastník v řízení zastoupen ustanoveným zástupcem podle § 30 o. s. ř., soud zruší

usnesení o ustanovení zástupce. Funkce zástupce a jeho oprávnění zastupovat účastníka končí až právní mocí tohoto usnesení. Účinky procesních úkonů, které do té doby ustanovený zástupce za účastníka učinil, zůstávají zachovány (srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 198).

9. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. [25 Cdo 1610/2014](#), uzavřel, že ustanovený advokát má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši určené podle advokátního tarifu. Jde o odměnu za práci, advokát má legitimní očekávání, že tuto odměnu obdrží, a jde rovněž o zajištění právní pomoci a přístupu ke spravedlnosti osobám, jejichž sociální poměry jim neumožňují obstarat si placenou právní pomoc.

10. Zásadně je stát povinen podle § 140 odst. 2 o. s. ř. hradit ustanovenému advokátovi hotové výdaje a odměnu za dobu od jeho ustanovení (obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 2482/2015](#)), a platí mu výdaje a odměnu za vykonané úkony právní služby po celou dobu, po níž byl ustanoven zástupcem účastníka. Okolnost, že § 138 odst. 1 o. s. ř. umožňuje odejmout přiznané osvobození zpětně, neznamena, že lze zpětnou účinnost přiznat i rozhodnutí o zrušení usnesení o ustanovení zástupce. Tak, jak zákon (§ 30 o. s. ř.) neumožňuje ustanovit zástupce se zpětným účinkem, neumožňuje zpětně ani ukončit funkci ustanoveného zástupce a odebrat mu zpětně oprávnění k zastoupení účastníka v řízení. Za účelně provedené úkony právní služby proto ustanovenému zástupci náleží adekvátní náhrada stanovená dle advokátního tarifu.

11. Na základě výše uvedeného je zřejmé, že právní názor, z něhož vycházel odvolací soud, je nesprávný, a proto Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Právním názorem dovolacího soudu je odvolací soud vázán.